

TUNCELİ ORGANİK YUMURTACILIK YATIRIM REHBERİ 2016

Vural BALIK

www.fka.gov.tr

INVEST IN
TUNCELİ

www.investintunceli.gov.tr

SUNUŞ

Rekabetin arttığı küreselleşen dünyada söz sahibi olmak isteyen ülkeler yatırımlarını geleneksel yöntemler yerine bilimsel bilginin ışığında planlayarak yapmak zorundadır. Bu kapsamda günümüzde bilgi; sermaye, emek ve doğal kaynaklara ek olarak bir işletmenin girdileri arasındaki yerini almıştır. Bilgi faktörü göz önüne alınmadan yapılan yatırımlarda sermaye, emek ve doğal kaynak kayıpları kaçınılmaz olacaktır.

Ajansımız tarafından hazırlanan bu rehberde organik yumurta üretimi ile ilgili temel bilgiler verilmiş, sektörün ülke ve dünya ölçeğinde yeri gösterilmiş ve yatırım aşamaları bilimsel bilgiler ve veriler eşliğinde ana hatlarıyla özetlenmiştir.

Yatırım kararı almadan önce bu rehberde yer alan bilgilerin yatırımcı tarafından dikkatle incelenmesi ve gereken yerlerde rehberde belirtilen kişi, kurum ve kuruluşların da desteğini alarak yatırımın yönlendirilmesi sağlıklı bir yatırım süreci için önem arz etmektedir.

Hazırladığımız bu rehberin yatırımcılarımıza yatırımlarının planlanması ve uygulanması aşamalarında faydalı olmasını temenni ederiz.

Mesut ÖZTOP
Fırat Kalkınma Ajansı
Genel Sekreteri

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	i
İÇİNDEKİLER	ii
1 GİRİŞ	1
2 ORGANİK YUMURTA ÜRETİMİNDE TEMEL BİLEŞENLER.....	2
2.1 SALMA TAVUKÇULUK İLE ORGANİK TAVUKÇULUK ARASINDAKİ FARKLAR	2
2.2 YAŞAM ŞARTLARI	2
2.3 ANTİBİYOTİKLER.....	3
2.4 TÜY DÖKME / DEĞİŞTİRME	3
2.5 GAGA KESİMİ	3
2.6 HAYVAN SAĞLIĞI VE BAKIMI	3
3 SERTİFİKALI YUMURTA ÜRETİMİ PLANLAMASI.....	4
3.1 ORGANİK YUMURTA ÜRETİMİNDE İRK SEÇİMİ	4
3.2 SERBEST GEZİNME ALANI VE KÜMES ŞARTLARI.....	5
3.3 BESLENME ŞARTLARI.....	6
3.4 KÜMES TÜRLERİ	7
3.5 SERBEST GEZİNME ALANINA EKİLECEK BİTKİLER	7
4 DÜNYADA ORGANİK YUMURTACILIK	8
5 TÜRKİYE’DE ORGANİK YUMURTA ÜRETİMİ	9
6 YATIRIM VE İŞLETME ANALİZİ	13
7 TAVUK (YUMURTA) İŞLETMELERİNDE BELGELENDİRMELER.....	18
8 ORGANİK TAVUK (YUMURTA) İŞLETMESİ KURULUM SÜRECİ VE MEVZUAT	21
9 DEVLET TEŞVİK VE DESTEKLERİ	24
9.1 Kredi Desteği	24
9.2 Tarım Sigortaları Desteği	24
9.3 Hibe Destekleri	25
10 SONUÇ	25
KAYNAKÇA	26

1 GİRİŞ

Doğal kaynakların hızlı ve sorumsuzca tüketilmesi, genetiği değiştirilmiş organizmalı ürünlerin beslenmemizde giderek daha fazla yer alması, üstünde yaşadığımız gezegene verdiğimiz zararın telafisi imkânsız düzeylere erişmesi gibi endişe verici nedenlerden dolayı doğa dostu, kaynakları azami verimle kullanan, sürdürülebilir ve hayvan refahını gözeten yeni tarımsal yaklaşımlara başvurulmuştur. Alternatif Tarım, Biyolojik Tarım, Biyodinamik Tarım, Doğal Tarım, Düşük Girdili Tarım, Ekolojik Tarım, Entegre Tarım Sistemi, İyi Tarım Uygulamaları ve Organik Tarım bu amaçla geliştirilmiş kavramlar olagelmıştır.

Organik tarım (biyolojik veya ekolojik tarım ile aynı anlamda), farklı kaynaklarda değişik şekillerde tanımlanabilmektedir; bu nedenle, hemen hepsini kapsayacak bir tanım aşağıdaki gibi yapılabilir.

Kimyasal gübre ve pestisit gibi yapay dış girdileri kullanmaksızın, sürdürülebilir verimliliğe dayalı, çevreye ve insan sağlığına zarar vermeyen, toprak verimliliğini ve gıda güvenliğini esas alan; üretimden tüketime kadar her aşaması kontrollü ve kayıtlı olan sertifikalı üretim şeklidir.

Organik tarımın başlıca faydaları gelecek nesilleri koruma, toprak kaybını önleme, su kalitesini koruma, enerji tasarrufu sağlama, kimyasal kirlenmeyi engelleme, tarımsal faaliyetleri yürütenlerin sağlığını koruma, daha fazla gelir elde etme, ekonomik üretimi sağlama, biyolojik çeşitliliği sağlama ve daha zengin aromalı ürünler elde etme olarak sıralanabilir.

Organik tarımı klasik tarımdan ayıran esas, atık ürünlerdeki toprak besin elementlerinin yenilenebilir kaynaklar ve geri dönüşüm sistemi uyarınca toprağa geri verilmesidir.

Organik tarım ekolojik sistemin, zararlılar ve hastalıklarla kendine özgü yöntemlerle mücadele etmesi esasına dayanır. Bu mücadele kapsamında sentetik pestisitlerin, herbisitlerin, kimyasal gübrelerin, büyüme hormonlarının, antibiyotiklerin ve modifiye edilmiş (değiştirilmiş) genlerin kullanımı tamamen yasaklanmıştır. Bu nedenle organik tarımla uğraşan çiftçiler, ekolojik sistemin korunması ve kirliliğin azaltılmasını benimsemek ve buna uygun davranmak durumundadırlar.

Organik tarım kapsamında çeşitli hayvansal üretim faaliyetleri yapılabilmektedir. Organik tavuk yetiştiriciliği ve yumurta üretimi de son zamanlarda giderek yaygınlaşan faaliyetlerdendir.

Organik tavuk (yumurta) terimi; köy tavuğu veya doğal tavuktan teknik olarak farklar içerir. Organik yöntemlerle yetiştirilen tavuklar, belli bir alanda serbestçe gezen, “yürüyen tavuk” olarak nitelendirilirler. Organik yemler ile beslenip organik toprakta gezinirler. Son zamanlarda adını sık duyduğumuz *yürüyen tavuk yumurtası* tabiri de, organik tavuklardan elde edilen organik yumurtayı nitelemek için kullanılmaktadır. Organik tavuk gibi organik yumurta da son yıllarda adı sık duyulan besinler arasındadır.

Yürüyen ya da serbest gezen tavukçulukta sertifikalı (organik ve/veya iyi tarım uygulamaları) üretim dışında bir diğer uygulama yöntemi ise halk arasında bilinen adı ile salma tavukçuluktur. Salma tavukçuluk ile organik tavukçuluk arasında birtakım benzerlikler bulunmaktadır; ancak, salma tavukçulukta sertifikasyon sürecinin olmaması girişimciler açısından daha çok tercih edilmesini sağlamaktadır.

2 ORGANİK YUMURTA ÜRETİMİNDE TEMEL BİLEŞENLER

2.1 SALMA TAVUKÇULUK İLE ORGANİK TAVUKÇULUK ARASINDAKİ FARKLAR

Salma veya organik tavukçuluk (et veya yumurta üretimi) söz konusu olduğunda, serbest gezinen tavuklar ortak paydayı oluşturmaktadır; ancak, aralarında önemli farklılıklar mevcuttur. Beslenme, ilaçla tedavi ve hayvan bakımı bunlar arasında önde gelenlerdendir. Organik tavukçuluk ve yumurta üretiminde şartlar ve kurallar birtakım yüksek standartlarca belirlenmiştir ve bu durum, et ve yumurta kalitesini yükseltebilecek ortamı sağlar.

Salma Tavukçuluk (free range), halk arasında klasik olarak bilinen köy yumurtası üretimidir. Salma tavukçuluk, tavukların özgürce arazide dolaşıp doğadan ve güneşten her türlü mineral ve gıdaları temin edebildikleri ve bütün gün doğal ortamda yaşayabildikleri açık besi tavukçuluğudur. Bu tarz besi şekline aynı zamanda *özgür tavuk modeli* veya *serbest dolaşan tavuk* da denilmektedir. Salma tavukçulukta, beslenecek tavuk sayısına göre yeterli büyüklükte ve uygun koşullarda kapalı alan (barınak, kümes) ve açık arazi gerekmektedir.

Salma tavukçulukta, organik tavukçulukta olduğu gibi bir sertifikasyon süreci söz konusu değildir. Salma tavukçulukta öne çıkan hususlar kapalı kümes, ırk seçimi, beslenme şekli ve ışık programı olarak özetlenebilir.

ORGANİK YEM

Organik yemler, sertifikalandırılmış organik çiftliklerde yetiştirilirler. Organik çiftliklerde genetiği değiştirilmiş organizmalar yetiştirilemez ve suni dölleme yöntemlerine başvurulamaz. Çapraz dölleme ile bozulmuş bitkiler ve hayvansal yan ürünler yem hammaddesi olarak kullanılamaz.

2.2 YAŞAM ŞARTLARI

Dünyada organik yumurta üretimi denildiğinde akla ilk gelen, kafes içinde tutulmayan ve açık havada serbest gezebilen tavuklardır.

2.3 ANTİBİYOTİKLER

Organik yumurta üreticileri düşük dozlu antibiyotikleri tavuklara veremezler. Antibiyotik kullanımına ancak enfeksiyon veya salgın durumunda müsaade edilir.

2.4 TÜY DÖKME / DEĞİŞTİRME

Organik yumurta çiftliklerinde üreticiler, tavukları yumurtlama sayısını veya yumurta kalitesini artırma adına tüy dökmeye zorlayamazlar. Tavuklar kendi doğal şartlarında tüylerini dökmelidirler.

2.5 GAGA KESİMİ¹

Salma veya organik tavukçulukta yarkaların gagaları kesinlikle kestirilmez. Serbest gezen tavukların arazide toprağı düzgünce eşmesi ve besin araması için doğal gaga yapısına sahip olması çok önemlidir.

2.6 HAYVAN SAĞLIĞI VE BAKIMI

Tavuk bakımı oldukça ciddi bir iştir. Hem hayvan sağlığının korunmasında hem de yumurta kalitesinin artmasında aşılama ve beslemenin düzenli şekilde yapılmasının büyük önemi vardır. Yumurta tavuğu besleme, ticari olarak hassasiyet gösterilmesi gereken bir iştir. Salgın hastalıklar salma tavukçulukta önemli bir risk faktörüdür; bu nedenle, belli başlı tavuk hastalıklarına karşı düzenli olarak aşılama yapılması hayati önemdedir. Bunun yanında, kümeslerin doğru bir şekilde temizlenmesi ve kirden arındırılması da gerekmektedir. Her hafta tavuğun yem tüketimi, yumurtasının karakteri, yumurta ağırlığı gibi bazı değerler ölçülmeli ve tavuğun bakımının daha iyi hale getirilmesi için çaba sarf edilmelidir. Sağlık kontrolleri düzenli olarak yapılmalı; kümes ısısı, havalandırma durumu, yem ve su durumu dikkatlice denetlenmelidir. Tüm bu unsurlar gereği gibi önemsenir ise tavuktan yüksek oranda verim elde edilebilir.

¹ Çeşitli nedenlerden kaynaklı hayvanlarda görülen kannibalizmi (tavukların birbirlerini gagalayarak ciddi zararlara sebebiyet verme) önlemek amacı ile genellikle konvansiyonel çiftliklerde uygulanmaktadır.

3 SERTİFİKALI YUMURTA ÜRETİMİ PLANLAMASI

Organik ya da diğer deyişle sertifikalı yumurta üretiminde tür ve ırk seçimi, kullanılacak yem, tohumlama, barınak ve serbest gezinme alanı gibi temel faktörler organik yumurta üretim esaslarınca² belirlenir ve yürütmesi Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından gerçekleştirilir.

3.1 ORGANİK YUMURTA ÜRETİMİNDE İRK SEÇİMİ

Organik yumurta üretiminde kullanılacak tavuk türü veya ırkının seçimi, dayanıklılık, verim ve yem tüketimi gibi birtakım temel faktörlere göre yapılır. Hangi faktörün ön plana alınacağı yatırımcının yer seçimi, pazar durumu ve iklim koşullarına göre belirlenir.

Organik yumurta için ihtiyaç duyulan tavuklar, civciv veya yarka olarak, organik üretim yaptığı bilinen bir işletmeden veya organik üretim için kabul edilebilir bir işletmeden (hastalık riski olmayan) temin edilmelidir. Genetiği değiştirilmiş hayvanlar organik üretimde kullanılamaz. Yumurtacı yarkalar için ideal olan 16 haftalık yaşta iken alınmalarıdır (Lampkin, 1997); fakat, bu sınır 18 haftalığa kadar uzatılabilir.

Hayvan temininde, damızlık ebeveyn işletmelerden sağlanacak ticari hibritler kullanılabilir, fakat yapılan organik hayvancılığın sürdürülebilir olması için uygun genotip kullanımı ve ırk seçiminde genetik yapı farklılığının dikkate alınması ve bu genetik yapının erozyona uğramamasına özen gösterilmelidir.

Dayanıklılık esas alınır ise, organik veya salma tavukçulukta en çok kullanılan ırkların başında Lohman Brown ve Ataks tavukları gelmektedir. Burada önemli olan, her iki ırkın birinci kandan olması, aşı programının eksiksiz yerine getirilmesi, doğru yemler ile beslenmesi, profesyonel ekip gözetiminde bakımlarının yapılması ve doğru yarkaların seçilmesidir.

Verimlilik esas alınır ise, salma veya organik tavukçulukta yine bahsi geçen ırklar tercih edilir. Lohman Brown ırkı yılda 270-300 adet arası, Ataks ise 240-270 adet arası yumurtlama verimine sahiptir.

² 1/12/2004 tarihli ve 5262 sayılı Organik Tarım Kanununa dayanılarak hazırlanan 18.08.2010 tarih ve 27676 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”

Lohman Brown ırkı 100-110 gr, Ataks ise 120-130 gr günlük yem tüketimi değerlerine sahiptir.

Bir diğer önemli kriter ise iklim şartlarına göre ırk seçimidir. Türkiye'nin hemen her yerinde Lohman Brown ve Ataks ırklarının organik yumurta üretiminde kullanılması mümkündür. Barınacakları kümeslerin yaz ve kış şartlarına göre inşa edilmesi gerekmektedir.

Organik yumurtacılık işinde en çok tercih edilen ırklardan bir diğeri de Dekalb Logirin cinsi tavuktur. Bu tavuk, oldukça yüksek performansı çok az yem yiyerek gösterdiği için pek çok tavuk firması tarafından tercih edilir. Örneğin Lohman Brown cinsine göre yıllık yumurta sayısı yaklaşık 20 adet daha fazladır ve daha meraklı bir karakteri vardır.

Dekalb cinsi tavukların kırmızı, siyah ve beyaz türleri bulunmaktadır. Özellikle beyaz logirin cinsi tavuklar salma veya organik tavukçuluk yapanların en çok besledikleri ve yüksek verim aldıkları tavuklar arasında bulunmaktadır.

Yatırımcı, hangi tür tavuk (orijinal ırk, diğer değışle birinci kan olmalı) besleyeceğine karar verdikten sonra bu tavukları nereden, nasıl ve hangi şartlarda teslim alacağına dikkat etmelidir. Cıvcıvler güvenilir tedarikçilerden alınmalıdır. Bu tür tedarikçileri bulmak için internette araştırma yapılabilir, il ve/veya ilçe tarım müdürlüklerine danışılabilir veya hali hazırda bu işi yapan tavuk çiftliği sahiplerine sorulabilir. Satın alacağı yeri mümkün mertebe yerinde görmeli; tavukların aşı kartlarını ve satıcının ilgili bakanlık nezdinde bulundurması gereken izin vb evrakları mutlaka kontrol etmelidir.

Tedarikçi firmalara ulaşmak kolaydır. Güvenilir tedarikçi bulunduktan sonra sipariş adedine göre teslimat adrese yapılabilmektedir; bu nedenle, yukarıda bahsedilen şartlara dikkat edildiği müddetçe tedarikçi firmanın ülkenin neresinde bulunduğu çok önemli olmamaktadır.

3.2 SERBEST GEZİNME ALANI VE KÜMES ŞARTLARI

Tavukların serbestçe gezinebilmeleri için organik yumurta çiftliklerinde arazinin yeterli miktarda büyüklüğe sahip olması gerekmektedir. Belirlenen standartlara göre 1 adet tavuk başına en az 3-4 m²'lik alan gerekmektedir. Örnek üzerinden gidilir ise, 1.000 adetlik tavuk çiftliğinde açık alanın (serbest gezinme alanı) bu durumda en az 3-4 dekar³ kadar olması gerekmektedir.

Kapalı kümeste ise, m² başına en fazla 6-8 adet tavuk düşecek şekilde bir alanın gerekli olduğu unutulmamalıdır. Çoğu uygulamada m² başına 6 tavuk ideal bir seçenektir. Yine yukarıdaki örnek üzerinden gidilir ise, 1.000 adet tavuk için kapalı alanın en az 1.000 / 6 = 167 m² olması gerektiği görülmektedir.

³ 1 dekar = 1.000 m²; 1 dekar ≠ 1 dönüm; 1 dönüm = 918,393 m²

İster salma tavukçuluk ister organik (sertifikalı) yumurta tavukçuluğu olsun, hayvanların içinde barınacağı kapalı kümesin standartlara uygun olarak yapılması gerekmektedir. Kapalı kümesin yaz sıcağına ve kış soğuğuna karşı yalıtımlı olması, yeterli sayıda penceresinin bulunması, tabanının beton malzemeden olması, yeterli miktarda

folluk (tavuk başına 120 cm²), yemlik, suluk ve tünek (tavuk başına 18 cm²) bulundurması (Lampkin, 1997; Anonim, 2002b) ve havalandırma için yeterli sayıda fana sahip olması öncelikli şartlardandır. Kümes dışında da yemleme yöntemine göre değişmekle birlikte yeterli sayıda yemlik, suluk, yem (dane) serptirici, kum havuzu, gölgelik veya sundurma olmalıdır.

Kümes inşaatında kullanılan malzemeler ve üretim ekipmanları insan ve hayvan sağlığına zarar verici özellikte olmamalıdır. Barınaklar, şekilleri ve boyutları bakımından hayvanların doğal davranışlarını göstermelerine olanak sağlamalıdır. Ayrıca, düzenli aralıklarla kümes tabanının temizlenmesi, yerlerin kuru tutulması ve özellikle geceleri tavukların cereyana maruz bırakılmaması da son derece önemlidir.

Sertifikalı yumurta tavukçuluğu yapılan çiftliklerde, tek barınakta 3.000 adetten fazla tavuk bulundurulmaması gerekmektedir.

3.3 BESLENME ŞARTLARI

Organik yumurta üretiminde en büyük yanılgılardan biri tavukların geleneksel yöntemlerle beslenebileceğidir. Biraz buğday, mısır veya arpa ile üretimin yapılabileceği düşünülmektedir. Gerçekte, tavukların doğru beslenebilmesi için organik (sertifikalı) yemlerin verilmesi ve aynı zamanda bu yemlerin doğru oranlarda buğday, mısır, arpa vb şeylerin karışımından oluşması gerekmektedir. Ölçsüz, rastgele bir anlayış ile tavuklardan istenilen verimi almak olanaksızdır.⁴

Organik tavuk beslemede yem materyali olarak, organik bitkisel üretim kurallarına göre elde edilen yem materyalleri yanında, hayvansal kaynaklı organik veya konvansiyonel olarak üretilen süt ve süt ürünleri ile okyanus kaynaklı balık, diğer deniz hayvanları, bunların

⁴ Sertifikasyon sürecinde bu konuda gerekli yönlendirmeler kontrolör ve sertifikatör firma tarafından yapılmaktadır.

yan ürünleri kullanılabilir. Kesimhane yan ürünleri, hayvansal yağlar vb şeyler yem kaynağı olarak kullanılamaz. Tavuk yemi, genetik yapısı değiştirilmiş mikroorganizma ve yem maddeleri ile insan ve hayvan sağlığı açısından yasaklanan katkıları içermemelidir. Organik olmayan ve sınırlı düzeyde kullanımına izin verilen bir kısım katkı maddelerini (vitamin ve mineral preparatları) içerebilir (Anonim, 1992). Yem hammaddeleri, sentetik kimyasal gübre ve tarım ilacı kalıntıları içermemelidir.

Tavukların, besin ihtiyaçlarının yaklaşık %20-30'unu organik merada karşılayabileceği dikkate alınarak yem formülasyonunda gerekli düzeltmeler yapılabilir. Hazırlanacak karma yem, tavukların besin madde gereksinimlerine göre dengelenmeli, sadece organik tarımsal ürün endüstrisinin yan ürünleri yem katkısı olarak kullanılmalı, sentetik renklendirici maddeler kullanılmamalıdır. Yeme katılan vitamin ve mineral kaynakları doğal olmalıdır.

Uluslararası ilaç firmalarının yaptıkları çalışmalar sonucu elde ettikleri “doğal katkıları” tavukçuluk endüstrisinde kullanılmakta olup, elde ediliş yöntemlerindeki metotlar ve taşıyıcı solüsyonlarının özellikleri dikkate alınarak kullanılmalarında bir sakınca bulunmamaktadır.

3.4 KÜMES TÜRLERİ

Sertifikalı ürün için belirlenmiş şartları⁵ karşılaması koşulu ile organik yumurtacılık için kullanılacak kümesler prefabrik veya betonarme yapıda olabilir. Yalıtım (izolasyon), pencere büyüklüğü ve sayısı, havalandırma fan sayısı gibi etmenler belirlenmiş şartlardan birkaçıdır.

3.5 SERBEST GEZİNME ALANINA EKİLECEK BİTKİLER

Organik yumurta tavukçuluğunda kullanılan tavuklar genelde fazla meraklı, gezgin ve araştırmacı ırklardan seçilirler. Sulanabilir, her daim yeşil gezinme alanları olmadan organik yumurta elde etmek mümkün olmamaktadır; bu nedenle, serbest gezinme alanına birtakım yem bitkilerinin ekilmesi gerekmektedir. Buğday, mısır, arpa ve yonca en çok ekilen yem

⁵ Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'te yer alan, “yetiştiricilik uygulamaları, barınak ve bakım şartları” başlığı altında detaylı bir şekilde belirtilmiştir. İlgili doküman Tunceli Yatırım Destek Ofisinden veya İl Tarım Müdürlüğünden temin edilebilir.

bitkileridir. Yaz mevsiminde tavuklar serbestçe gezinip, beslenmelerini kendileri sağlamakta iken, kış mevsiminde adı geçen yem bitkilerine ilaveten soya fasulyesi, ayçiçeği tohumu gibi bitkilerin de olduğu önceden belirlenmiş oranlarda karışımlarla beslenirler.

4 DÜNYADA ORGANİK YUMURTACILIK

Dünyada yumurta üretimi her geçen yıl artış göstermektedir. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Organizasyonu (FAO) tarafından derlenen verilere göre, 2013 yılı sonu itibariyle dünya toplam yumurta üretimi 68,3 milyon tondur.

Tablo 1. Bölgelere Göre Dünya Yumurta Üretimi (Milyon Ton)

Bölge	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Afrika	1,9	2,2	2,3	2,5	2,6	2,5	2,8	2,9	3,0	3,1
Amerika	10,5	11,7	12,3	12,3	12,5	12,9	13,1	13,5	13,2	14,0
Asya	29,0	32,6	32,9	34,5	36,2	37,0	37,5	38,1	39,2	40,0
Avrupa	9,5	9,9	10,1	10,1	10,2	10,3	10,5	10,7	10,6	10,9
Okyanusya	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
Toplam	51,1	56,6	57,9	59,6	61,8	62,9	64,2	65,4	66,3	68,3

Çin 28,76 milyon ton ile dünyadaki en büyük üretici konumundadır. Dünya yumurta üretimi ile ilgili verilere adet olarak bakıldığında ise, yaklaşık 6,9 milyar yumurta tavuğu ile 1.250 milyar adet yumurta elde edildiği söylenebilir. 2015 yılı sonu itibariyle dünya yumurta toplam üretim miktarının 70 milyon tonu aştığı tahmin edilmektedir.

Veriler doğrudan organik yumurta miktarı ile ilgili bilgi sunmuyor; ancak, mevcut koşullarda toplam içinde organik üretimin payı % 3-4 olarak alınabilir. Diğer yandan, genel olarak yumurta üretimi ve tüketimindeki artışın her şartta doğal (köy) veya organik yumurta miktarında bir artışı beraberinde getireceği çıkarımı yapılabilir. Beklentiler, dünya yumurta üretiminde serbest gezen tavuklardan (cage free) elde edilen yumurtaların toplam üretim içindeki payının 2025 yılı itibariyle % 40'lara yükseleceği yönündedir.

Tablo 2. Avrupa Birliği Yumurta Üretim Miktarı; Bin Ton (2010-2016)⁶

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Toplam yumurta	7.297	7.333	7.256	7.341	7.375	7.578	7.713
Sofralık	6.462	6.433	6.240	6.509	6.509	6.670	6.797
Kuluçka	835	900	1.016	812	867	908	916
Kuluçka/ Toplam yumurta	%11,4	%12,3	%14,0	%11,1	%11,8	%11,9	%11,8

⁶ 07.03.2016 tarihli “EU Market Situation for Eggs” adlı çalışmadan alınmış olup, 2016 yılına ait veriler tahminidir.

Tablo 3. Avrupa Birliği Yumurta Üretim Miktarı; Adet (2010-2013)

	Kafes		Alternatif			Alternatif Toplam	Toplam
	Zenginleştirilmemiş	Zenginleştirilmiş ⁷	Serbest	Barınak	Organik		
2010	165.028.279	72.873.806	38.575.519	75.474.258	11.050.217	125.099.994	363.002.079
2011	46.736.366	97.423.360	22.740.806	64.146.492	9.768.406	96.655.704	240.815.430
2012	0	209.995.773	45.338.147	94.099.652	13.571.279	153.009.078	363.004.851
2013	815.878	218.312.559	46.292.259	100.587.286	14.480.964	161.361.509	380.489.946
Toplam İçindeki Yüzde							
2010	45,5	20	10,6	20,8	3,1		
2011	19,4	40,5	9,5	26,6	4,0		
2012	0	57,8	12,5	25,9	3,7		
2013	0,2	57,4	12,2	26,4	3,8		
Kaynak: EUROSTAT							

5 TÜRKİYE’DE ORGANİK YUMURTA ÜRETİMİ

Türkiye’de et ve yumurta tavukçuluğu son yıllarda büyük bir atılım gerçekleştirmiştir. İşletme ve kümes sayısında, yumurta ve kanatlı eti üretiminde ve ihraç edilen yumurta sayısında muazzam artışlar kaydetmiştir. 1970’lerden beridir yumurta sanayisini ve üretim altyapısını sürekli geliştirmiş ve bunun sonucunda dünyanın önde gelen ülkelerinden biri olmayı başarmıştır. Sahip olduğu eşsiz coğrafik avantajını fırsata çevirmeyi bilmiş ve 2015 yılı verilerine göre dünyada en çok yumurta ihraç eden 4. ülke olmuştur.

Tablo 4. Yumurta İhracatında İlk 10 Ülke

Sıra	Ülke	2015 Yumurta İhracatı (Amerikan doları)
1	Hollanda	786.193.000
2	ABD	515.351.000
3	Polonya	278.352.000
4	Türkiye	273.457.000
5	Almanya	262.129.000
6	İspanya	201.233.000
7	Fransa	177.441.000
8	Çin	174.262.000
9	Belçika	172.516.000
10	İngiltere	134.354.000

⁷ Bu tür kafeslerde, konvansiyonel kafeslere göre hayvan sağlığını artırıcı bazı önlemler alınmıştır. Kafes alanı daha geniştir ve içinde bir tünek, yemlik, suluk ve aşındırıcı şerit bulunmaktadır.

Tablo 5. Kanatlı Verileri (2006-2015)

KANATLI VERİLERİ (2006-2015)						
Yıllar		Kuluçkahane	Damızlık	Ticari Etlik	Ticari Yumurtacı	Toplam
2006	İşletme Sayısı	82	238	8.899	1.304	10.523
	Kümes Sayısı	-	1.445	11.020	3.284	15.749
2007	İşletme Sayısı	81	248	8.919	1.195	10.443
	Kümes Sayısı	-	1.507	11.263	3.289	16.059
2008	İşletme Sayısı	81	247	8.948	1.075	10.351
	Kümes Sayısı	-	1.548	11.543	3.059	16.150
2009	İşletme Sayısı	90	274	8.827	1.078	10.269
	Kümes Sayısı	-	1.586	11.350	3.120	16.056
2010	İşletme Sayısı	79	277	8.908	1.072	10.410
	Kümes Sayısı	-	1.657	11.623	3.162	16.442
2011	İşletme Sayısı	79	276	9.164	1.042	10.561
	Kümes Sayısı	-	1.769	12.227	3.044	17.040
2012	İşletme Sayısı	78	302	9.403	1.050	10.900
	Kümes Sayısı	-	1.949	12.852	3.243	18.044
2013	İşletme Sayısı	80	322	9.444	994	10.840
	Kümes Sayısı	-	2.086	13.505	3.103	18.694
2014	İşletme Sayısı	80	341	9.782	1.046	11.328
	Kümes Sayısı	-	2.237	14.360	3.141	19.738
2015	İşletme Sayısı	75	354	9.676	1.113	11.296
	Kümes Sayısı	-	2.390	14.415	3.229	20.034
Kaynak: Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü						

Tablo 6. Yıllara Göre Yumurta ve Kanatlı Et Üretimi

KANATLI VERİLERİ (2002-2015)		
Yıllar	ÜRETİM	
	Yumurta (Milyon Adet)	Kanatlı Eti (Ton)
2002	11.555	696.187
2003	12.667	872.419
2004	11.056	876.774
2005	12.052	936.697
2006	11.734	917.659
2007	12.725	1.068.454
2008	13.191	1.087.682
2009	13.833	1.293.315
2010	11.841	1.444.059
2011	12.955	1.613.309
2012	14.911	1.723.919
2013	16.497	1.758.363
2014	17.145	1.894.669
2015	16.726	1.909.276
Kaynak: TÜİK		

Tablo 7. Yıllara Göre Yumurta İhracatı

Yıl	Sofralık	Damızlık	Toplam
2002	13.405.174	18.495.519	31.900.693
2003	75.634.913	48.430.617	124.065.530
2004	123.289.304	54.216.888	177.506.192
2005	105.274.000	67.211.863	172.485.863
2006	256.625.000	42.176.597	298.801.597
2007	760.023.000	40.000.000	800.023.000
2008	1.229.170.000	135.400.000	1.364.570.000
2009	1.005.307.000	186.150.000	1.191.462.000
2010	2.115.859.000	97.506.000	2.213.365.000
2011	3.618.983.000	191.759.000	3.810.742.000
2012	3.971.382.000	259.478.000	4.230.860.000
2013	4.472.120.000	218.730.000	4.690.850.000
2014	4.652.197.000	171.529.000	4.823.726.000
Kaynak: YUM-BİR, Ege İhracatçılar Birliği			

Ülkemizde organik üretim 1984-1985 yıllarında bitkisel üretim ile başlamıştır. Hayvansal üretim diğer ülkelerde olduğu gibi belli bir zaman sonra gerçekleşmiştir. Bugün itibarıyla Türkiye’de sertifikalı organik yumurta üretimi yapan firma sayısı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yayımlanan verilere göre 13’tür. Firmalar ile ilgili bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 8. Organik Yumurta Üreticileri

Firma Adı	Yer	Faaliyet Alanı	Ürün Adı
Akçetinler Gıda Turizm Mim. İnş. San. Ve Tic. Ltd. Şti.	İstanbul	Pazarlama	Yumurta
Armutçuoğlu Organik Tarım Gıda Hayvancılık Kuyumculuk Turizm Ticaret Ve Sanayi Limited Şirketi	Bolu	İşleme, Pazarlama, Üretim	Yumurta
Çukurova Organik Tavukçuluk Tarım Ürünleri Gıda Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	Adana	Paketleme, Pazarlama, Üretim	Yumurta
Keskinöğlu Tavukçuluk Ve Damızlık İşletmeleri Sanayi Ticaret Anonim Şirketi	Manisa	İhracat, İşleme, Paketleme, Pazarlama, Üretim	Yumurta Ve Et Tavukçuluğu
Korismailmehmet	İzmir	Paketleme, Pazarlama, Üretim	Yumurta
Matlı Yem San. Ve Tic. A.Ş.	İzmir	Paketleme, Pazarlama	Yumurta
Orgtav Organik Tavukçuluk Gıda Tarım Hayvancılık Pazarlama İthalat İhracat Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	İzmir	İşleme	Yumurta
Özvatafaytunsüleyman	İzmir	Paketleme, Pazarlama, Üretim	Yumurta
Pak Tavuk Gıda Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	İstanbul	Paketleme, Pazarlama, Üretim	Yumurta
Selet Entegre Et Ve Süt Ürünleri Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi	Konya	Pazarlama	Yumurta
Umut Tavukçuluk Gıda Tarım Yem Hayvancılık İnşaat Nakliyat İthalat İhracat Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi	Elazığ	İşleme, Paketleme, Pazarlama, Üretim	Yumurta
Vitsam Tarım Hayvancılık Gıda Yem Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	İzmir	İşleme, Paketleme, Pazarlama, Üretim	Yumurta
Yeşil Küre Organik Ürünler Tarım Hayvancılık Pazarlama Sanayi Ticaret Anonim Şirketi	Samsun	İşleme, Paketleme, Pazarlama, Üretim	Yumurta, Süt, Etlik Piliç, Büyükbaş Hayvancılık

Kaynak: GTHB

İlgili Bakanlığın 2014 yılı organik hayvancılık verilerine göre, Adana, Bilecik, Bolu, Kırklareli, Konya, Sivas, Tekirdağ ve Uşak illerindeki organik yumurta üretimi miktarı toplam olarak 64.898.912 adettir.

Sertifikasyon sürecinin zorluğu, genelde organik tarımın özelde ise organik tavukçuluk ve yumurta üretiminin kazandıracığı faydaların ve avantajların yeterince bilinmemesi,

tüketici tarafındaki farkındalık azlığı vb nedenler, bu alanda faaliyet gösteren firma ve buna bağlı olarak üretilen yumurta sayısını sınırlamıştır. Olumsuz görünen bu tablo başka açıdan bakıldığında ise potansiyel yatırımcılara önemli fırsatlar sunmaktadır. Örneğin, bu alanda çok fazla sayıda işletmenin bulunmaması olumsuz rekabet koşullarına mahal vermemekte ve daha fazla getiri elde edilmesinin önünü açmaktadır.

Tablo 9. Organik Yumurta İhracatı

Yıllar	Ürün Adı	Ülke	Miktar (Adet)	Tutar (US \$)
2009	Tavuk Yumurtası	Irak	19.826	26.575,00
2010	Tavuk Yumurtası	Irak	2.242	2.500,00
2012	Tavuk Yumurtası	Irak	21.940	32.750,00

Kaynak: GTHB

6 YATIRIM VE İŞLETME ANALİZİ

Öncelikle yatırım süreci iyi planlanmalı ve kabaca aşağıdaki aşamalar takip edilmelidir:

- Tavuklar hakkında bilgi sahibi olunmalı; önceden konu hakkında araştırmalar yapılmalıdır. Mümkün ise benzer çiftlik(ler) ziyaret edilmelidir.
- Hangi tür tavukların besleneceğine iyi karar verilmelidir. Yem tüketimi, yumurta verimi vb hususlar yarka seçiminde belirleyicidirler.
- Salma tavukçulukta da önemli olmakla beraber, özellikle organik sertifikalı yumurta tavukçuluğu işinde tavukların nereden tedarik edileceği çok ama çok önemlidir.
- Temel faaliyetler için bütçe planlaması yapılmalıdır. Süreç esnasında ortaya çıkabilecek birtakım sıkıntılara mümkün olduğunca mahal verilmemelidir.
- Tavuk çiftliği için (yer) lokasyon seçimi yapılmalıdır.
- Tavuk çiftliği malzemeleri temin edilmelidir.
- Organik (sertifikalı) yumurta üretiminde, Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'te belirtilen hususlara özellikle dikkat edilmelidir. Organik tarıma başlarken, öncelikle ilgili yönetmelikte yer alan madde 6 ve madde 7'de belirtilen kurallara ve yol haritasına mutlaka riayet edilmelidir.

Organik tavuk yumurtası üretiminde maliyetler; arazi büyüklüğü, kümes, iklim koşulları, enerji kaynağı, hedef pazar ve yatırımcının beklentisi gibi birtakım etkenlere göre değişebilmektedir.

Arazi: Türkiye'nin her bölgesi organik yumurta üretimi için uygundur; ancak, bazı koşulların yerine getirilmesi gerekmektedir. Sanayi tesislerinden uzak olması, kuvvetli rüzgâr almaması, tavuk sayısına göre serbest gezinme alanının asgari büyüklükte olması başlıca koşullardandır. Ayrıca iklim koşulları, tavukların yılda en az 4 ayını dışarıda serbestçe gezebilmelerine imkân tanımalıdır. Sertifikalı yumurta üretiminde serbest gezinme alanı için tavuk başına asgari 4 m²'lik alan gerekli olduğundan, azami 3 bin adet tavuk için en az 12 dekarlık açık alana ihtiyaç duyulmaktadır.

Kümes: Salma tavukçuluk veya sertifikalı (organik) yumurta üretiminde kapalı kümes değişik malzemelerden yapılabilir. Betonarme kümesler, prefabrik kümesler, sandviç panelli kümesler ve izolasyonlu (yalıtlı) çadır kümesler bunlar arasındadır. Kümesler hangi malzemeden yapılır ise yapılsın bazı hususlara mutlaka dikkat edilmelidir. Beslenecek tavuk sayısına göre kapalı alan oluşturulmalıdır. Azami 3.000 tavuk için bu alanın büyüklüğü en az 500 m² olmalıdır (m² başına 6 tavuk düşeceği varsayılmıştır).

Kapalı kümes, kış soğuğuna ve yaz sıcağına göre inşa edilmelidir. Kümesin havalandırılması için yeterli şekilde pencere, hatta havalandırma fanı bulundurulmasında fayda vardır. Kümes tabanı ince bir beton yüzeyden oluşmalı ve üzerine kuru kalması ve sıcak tutması için 5-6 cm kalınlığında kaba talaş serilmesi tavsiye edilmektedir. Aydınlatma için elektrik tertibatı olmalıdır. Kümeste belli ölçülerde ve adetlerde tüneklikler, folluklar, suluklar ve yemlikler bulunmalıdır. Kümes ortamı, hayvanın stressiz, rahatça yemine ve suyuna ulaşabildiği şartlarda olmalıdır. Tavuklar ne kadar huzurlu ise bir o kadar sağlıklı ve verimli olacaklardır.

Örnek bir çiftlik için temel bileşenler (Yaşam Alanı Hariç)

- 120 x 100 m boyutlarında, dörtgen şeklinde arazi (12.000 m², etrafı beton direkli çitle çevrili)
- 600 m² büyüklüğünde kapalı alana sahip ve azami 3.000 Adetlik, Prefabrik veya Betonarme Tavuk Kümesi
- PVC (ısıcamlı) Pencereler
- Hidrolik Sistemli Tavuk çıkış kapıları
- Havalandırma Sistemi
- Aydınlatma Sistemi
- Su Deposu
- Yemlik, suluk, folluk, tüneklik
- Yarka (16-18 Haftalık Lohman Brown ya da Ataks ırkı)

Örnek bir çiftlik için temel bileşenler (3.000 adetlik ve yaşam alanı dâhil)

Tablo 10. Temel Maliyet Kalemleri

Kümes Bileşenleri	Ofis Bileşenleri	Belgelendirme
Yem silosu	Aurajet Masası	İşletme Ruhsatı
Su deposu	Vakum Makinası	Marka Tescil
Aydınlatma	Barkod Makinası	Logo
Yemlik	Viyol Dolabı	Organik Tarım Sertifikası
Suluk	Stiker Dolabı	Ambalaj İzni
Folluk	WC	Barkod İzni
Tüneklik	Soğuk Hava Deposu	İSO 22000
Fan	Mutfak	İSO 9001
Isıtıcı	Giyinme Odası	Helal Sertifikası
Pano	Ofis (7x3m ebatlarında)	
Elektrik	Güvenlik Odası	
Su (Sondaj)	Yatakhane	
Yol (Mıcır)		
Proje		
Arazi*		
Çit		

* Tavuk başına 4 m²'den toplamda 12 dekar (12.000 m²) büyüklüğünde serbest gezinme alanı gerekmektedir.

İlk yatırım maliyetlerinin yanında önemli bir diğer maliyet ise işletme giderleridir. Yem, kira, elektrik, su, personel, vergi, ambalaj, pazarlama ve veterinerlik hizmetleri başlıca kalemler olarak sıralanabilir.

3.000 ADET SALMA TAVUK YETİŞTİRME TESİSİ MALİYET HESABI⁸

3.000 adetlik yumurta amaçlı organik tavuk yetiştiriciliğinde barınma alanı büyüklüğü belirlenirken m²'ye 5 adet tavuk düşecek şekilde planlama yapılmıştır. Bu nedenle, 3.000 adet hayvan için $3.000/5 = 600 \text{ m}^2$ kapalı alan ihtiyacı söz konusudur. Bu alana dair ölçüler 12x50 boyutlarında seçilmiştir.

Genel giderler ve yem hesabı yapılırken;

3.000 Tavuk + 300 Horoz; 1 tavuk/horoz günde yaklaşık 100-110 gr yem yer.

$3.300 \text{ (tavuk/horoz)} \times 100 = 330 \text{ kg yem yer}$. Bu durumda, yılda $365 \times 330 = 120.450 \text{ kg yem}$ tüketimi gerçekleşir.

Yem çeşitliliği: buğday, mısır, arpa (mısır ve arpa yem kırma makinesinde öğütülmelidir)

Örnek projede, lohman brown cinsi tavuk ırkı seçilmiştir. Yumurta kalitesi kafes yetiştiriciliğine göre aynı orandadır. Piyasada, 13-16 TL arasında satışı yapılmaktadır.

⁸ Hesaplamalarda kullanılan birim fiyatlar, bölgede anahtar teslim tavuk çiftliği kuran firmalardan alınan verilerden derlenmiştir.

İnşaat Giderleri: Organik tavuk yetiştiriciliğinde yapı sınıfı belirlenirken temel etken en uygun fiyatla işi bitirmektir. Örnek projede barınak, çelik konstrüksiyon-panel yapılı olacaktır.

600 m² kapalı alan için;

- Kazı dolgu işleri: 6-8 ton arası temel demir işleri ortalama fiyat: $1.520 \times 8 = \mathbf{12.160 \text{ TL}}$ + **3.000 TL** hasır çelik serimi
- Su basamağı betonu: 300-400 m³ beton işleri için ortalama fiyat: $120 \times 400 = \mathbf{48.000 \text{ TL}}$
- Çatı ve kolonlarda kullanılacak 180'lik demir işleri ortalama kg fiyat (işçilik dâhil): **3.000 TL**
- Çatı ve kolonlarda 15 – 20 Ton; $20 \times 3.000 = \mathbf{60.000 \text{ TL}}$
- Çatı kaplama ve yanlara kullanılacak panel, ortalama 300- 500 m²; poliüretan 4 cm kalınlığında panel fiyatı: 45-50 TL arası (işçilik dâhil), $500 \times 45 = \mathbf{22.500 \text{ TL}}$

Beton Direkli Helezon Telli Çit Uygulaması

Tavukların, yabani hayvanlar vb dış tehlikelerden korunması için serbest gezinecekleri alanın çitle çevrelenmesi gerekmektedir. Beton direkli çitler, tavuk çiftliklerinde sıkça kullanılan ve görece düşük maliyetli bir uygulamadır.

Uygulamada, direkler arası mesafe genellikle 3 m'dir. Köşelerde ve çit boyunca belirli noktalarda direklerin desteklenmesi gerekmekte olup, 2 m yükseklikte örgü tel ile 3 sıra dikenli tel yeterli olacaktır.

Piyasada, bahsi geçen çit uygulamasının metresi 18-23 TL aralığında değişmekte olup, 12 dekar büyüklüğünde ve toplam 440 m çevre uzunluğunda (100x120 m boyutlarında) bir arazinin çit maliyeti yaklaşık $440 \times 20 = \mathbf{8.800 \text{ TL}^9}$ olur.

Makine ve ekipmanlar;

- 20 Ampül (Aydınlatma) : Birim fiyat 5 TL; $20 \times 5 = \mathbf{100 \text{ TL}}$
- Yemlik ve Suluk Sistemi m² maliyeti 30 TL= $500 \times 30 = \mathbf{15.000 \text{ TL}}$
- Büyük Fan (2 adet): Birim fiyat 1.500 TL; $2 \times 1500 = \mathbf{3.000 \text{ TL}}$

⁹ Birim maliyet 20 TL olarak kabul edilmiştir ve işçilik dâhildir.

Tablo 11. Yatırım Harcamaları

TAHMİNİ YATIRIM TUTARI		
Sıra	YATIRIM HARCAMALARI	TOPLAM (TL)
1	BİNA VE İNŞAAT GİDERLERİ	163.660,00
	Kümes İnşaatı	
	Yardımcı İşletmeler Bina ve Tesisleri	
	Ambarlar	
	İdari Binalar	
	Sosyal Tesisler	
	Arazi Düzenleme ve Hazırlık Yapıları	
	Yer Altı Ana Galerileri (Yer altı maden ocakları için)	
2	MAKİNA VE TEÇİZAT GİDERLERİ	25.000,00
	İthal	
	Yerli	
3	DİĞER YATIRIM HARCAMALARI	35.000,00
	Yardımcı İşletme Makine Teçizat Giderleri	
	Mefruşat Giderler	
	İthalat ve Gümrükleme Giderleri	
	Taşıma Sigorta Giderleri	
	Montaj Giderleri	
	Taşıt Araçları	
	İşletmeye Alma Giderleri	
	Genel Giderler	
	Etüt ve Proje Giderleri	
	Diğer Giderler	
4	TOPLAM SABİT YATIRIM	223.660,00
5	TOPLAM YATIRIM	223.660,00

Tahmini yatırım tutarı, piyasa araştırması sonucu elde edilen bilgi ve veriler doğrultusunda hesaplanmış olup, yatırımcıya kabaca yol gösterme amacı taşımaktadır. Yatırım maliyeti, yatırımcının yer seçimi, tavuk türü seçimi, tavuk sayısı ve buna bağlı olarak

arazi büyüklüğü, kümes yapısı ve büyüklüğü gibi etmenlere bağlı olarak tabloda belirtilenin üstünde veya altında gerçekleşebilir.

Sertifikasyon sürecinde istenen şartları haiz olması için belirlenmiş standartlarda yapılacak bir kümes, yatırım sürecinin en önemli maliyetlerinden biridir; bu nedenle, yatırımcının yatırım sürecini olabildiğince kendisinin organize etmesi, her aşamasında aktif rol alması ve her bir işin takipçisi olması maliyetlerde anlamlı bir azalmayı sağlayabilecektir. Diğer yandan, anahtar teslim kurulumlarda veya yüklenici firmalardan hizmet alınması halinde maliyetlerin artabileceği gerçeği unutulmamalıdır.

7 TAVUK (YUMURTA) İŞLETMELERİNDE BELGELENDİRMELER

Sertifikalı üretimde, işletme sahibinin kazanacağı bir dizi faydalar ve avantajlar bulunmaktadır. Organik veya iyi tarım uygulamaları sertifikalarından birini alması halinde, işletme sahibinin pazarlama, yüksek fiyattan satma, güvenilir bilinme gibi bazı önemli artıları bünyesinde taşıyacağı unutulmamalıdır.

Organik Tarım Sertifikası

Organik ürünler üzerinde bulunan *Organik Tarım* logosu insan ve çevre sağlığını koruyan üretim tekniklerin kullanıldığının garantisidir.

“% 100 Doğal, Hormonsuz, Hakiki, Köy Ürünü, Saf” gibi tanımlanan ürünler Organik Ürün değildir. Tüketicie ürün hakkında hiçbir garanti vermez. Organik ürünlerin etiketi ve logosu, reklam ve tanıtımı; sahte ve/veya yanıltıcı olamaz ve tüketiciyi yanıltacak yazı, resim, şekil ve benzerlerini içeremez. Bu nedenle Organik ürün alırken mutlaka ürünlerin etiketi ve logosuna dikkat edilmelidir.

ORGANİK TARIM ETİKET BİLGİLERİ	
Adı	
Sertifika Statüsü	
Hasat Yılı	
Kime ait olduğu ve Organik Tarım Mevzuatına uygun olarak üretilmiş olduğu belirtilmelidir.	
Organik Tarım Logosu (yönetmelikte belirtilen şekilde)	
Yetkilendirilmiş Kuruluşun Adı, Kodu, Ürün Sertifika Numarası, Logosu	
İçindekiler	
Menşei	
Üretim Yeri, Üretim ve Son Kullanma Tarihi	
İthal Üründe Mutlaka Türkçe Etiket Bilgileri	

Organik tarım sertifikasyon süreci için öncelikle üreticinin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş kuruluşlardan¹⁰ birine başvuruda bulunması gerekmektedir. Bunun için öncelikle başvuru formu doldurulur ve başvuru formundaki bilgiler doğrultusunda firma tarafından hazırlanan sözleşme karşılıklı olarak imzalanır. Sözleşme imzalandığında bir müteşebbis numarası verilerek dosya açılır.

Müteşebbis ile sözleşme yapıldıktan sonra müteşebbisin başvuru ve sözleşme bilgilerine göre bir denetim planı hazırlanır ve kontrolör gerekli kontrolleri yapmak için görevlendirilir.

Kontrolör, ilgili tarihlerde sahadaki uygulamaları ve sahayı, Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına ilişkin Yönetmelik'e göre hazırlanmış Organik Tarım Kontrol Listesi'ne göre denetler. Denetim esnasında Kontrolör; arazinin önceki yıllardaki kullanım durumu, yapılan uygulamalar, bölgedeki genel durum ve yetiştirilen ürünler, risk durumları, konu ile ilgili müteşebbis kayıtları ve raporlarını inceler. Kontrolör, kontrol işlemi sonucunda bir rapor hazırlar. Kontrol raporu, müteşebbisin Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına ilişkin Yönetmelik hükümlerine göre yapılan organik tarım faaliyetlerinin kontrol sonuçlarını içerir.

Kontrol sonucu olumlu bir karar verilirse, girişimciye organik tarım şartlarını karşıladığını gösteren bir belge (Organik Tarım Müteşebbis Sertifikası) verilir, eğer geçiş sürecini tamamlamış ise Müteşebbis Sertifikası ile birlikte, Organik Ürün Sertifikası verilir. Olumsuz kararda durum girişimciye olumsuz sertifikasyon kararı yazısı ile bildirilir ve süreç en baştan başlatılır.

İTU - İyi Tarım Uygulamaları (Good Agriculture Practices) Sertifikası

İyi Tarım Uygulamaları (İTU), FAO tarafından, "tarımsal üretim sisteminin sosyal açıdan yaşanabilir, ekonomik açıdan kârlı ve verimli, insan sağlığını koruyan, hayvan sağlık ve refahı ile çevreye önem veren bir hale getirmek için uygulanması gereken işlemler" olarak tanımlanmaktadır.

07.12.2010 tarihli ve 27778 sayılı resmi gazetede yayımlanan İyi Tarım Uygulamaları Hakkında Yönetmelik ile çerçevesi belirlenmiş; çevre, insan ve hayvan sağlığına zarar vermeyen bir tarımsal üretimin yapılması, doğal kaynakların korunması, tarımda izlenebilirlik ve sürdürülebilirlik ile güvenilir ürün arzının sağlanması için gerçekleştirilecek *iyi tarım uygulamaları*, organik tarımda olduğu gibi kontrol edilerek sertifikalandırılan üretim yöntemlerinden biridir.

İTU Sertifikası, tarım ürünleri dış ticaretinde, "Hayvan ve Bitki Sağlığı" konusunda uluslararası standartların korunması amacıyla gıda güvenliğine ilişkin düzenlemelerin yer aldığı bir sertifikadır. Bu sertifikaya sahip olmak için İTU belgelendirilmesi konusunda Gıda,

¹⁰ Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş firmalar hakkında <http://www.tarim.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Organik-Tarim/Yetkili-Kuruluslar-KSK> adresinde detaylı bilgi edinilebilir.

Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş kuruluşlara¹¹ başvurarak üretim sürecinin kayıt altına alınması gerekmektedir. Üretim sırasında yapılan bütün işlemler çiftçiler tarafından kayıt altına alınır ve daha sonra yetkili kuruluşlar tarafından kontroller yapılır. İnceleme sonucunda, İTU uygunluk düzeyine sahip olduğu tespit edilen ürünler Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na yetkilendirilmiş kuruluşlar tarafından İyi Tarım Ürünü Sertifikası ile belgelendirilir. Belgelerin geçerliliklerini sürdürebilmeleri için, üreticinin her yıl yeniden denetlenmesi gerekmektedir.

Bu belgeye sahip olan işletmeler, tüketiciler tarafından daha çok tercih edilen, güvenilir gıda işletmeleri olarak önemli pazar payına sahip olabilirler. Buna ek olarak, bu işletmeler devlet desteklerinden de yararlanmaktadırlar.

GG – GLOBALGAP Sertifikası

GLOBALGAP standartları, AB ülkelerindeki tüketicinin talep ettiği asgari güvenlik şartlarını tanımlayan standartlardır. GLOBALGAP temel olarak, yüksek gıda kalitesi sağlamayı, üretim verimini yükseltmeyi, çevreyi korumayı, doğal kaynakların kullanımını optimize etmeyi, geleneksel tarım yöntemleri ile mevcut en iyi teknolojiyi kombine etmeyi, üreticilerin, yerel halkın ve toplumun yaşam kalitesini yükseltmeyi amaçlamaktadır.

AB'ye ihracat yapmak isteyen üretici ve/veya ihracatçının, ürününün bu standartları yerine getirdiğini belgelemiş olması gerekmektedir. GLOBALGAP Belgesi, üretici ve/veya ihracatçının ürününü özellikle AB pazarına ulaştırması aşamasında zorunlu tutulan bir sertifikadır. Bu sertifikaya sahip olmak için yine İTU sertifikasıyla aynı yolları izlemek gerekmektedir. GLOBALGAP belgelendirilmesi konusunda Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş kuruluşlara başvurarak üretim sürecinin kayıt altına alınması gerekmektedir. Kontrol, belgelendirme ve denetleme süreci ile geçerlilik süresi, İTU Sertifikalandırma süreciyle aynıdır.

ISO 9001: 2008 –Kalite Yönetim Sistemi

ISO 9001, dünyaca kabul görmüş bir Kalite Yönetim Sistemi olup, bir kuruluşun müşteri şartlarını ve uygulanabilir mevzuat şartlarını karşılayan ürünleri sağlama yeteneği olduğunu kanıtlaması gerektiğinde ve müşteri memnuniyetinin artırılmasını amaçladığında uyacağı Kalite Yönetim Sistemi'nin şartlarını belirlemektedir. Her sektör ve her ölçekteki işletme için uygulanabilmektedir.

ISO 22000/HACCP: 2005 – Gıda Güvenliği Yönetim Sistemi

ISO 22000/HACCP, tüketicilerin, sağlık açısından güvenli ürün ve hizmet almalarını sağlayarak işletmenin müşterilerine verdiği önemi göz önüne sermekte ve müşteri memnuniyetine katkı sağlamaktadır. Gıda güvenliği konusunda önemli standartlarından

¹¹ Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş firmalar hakkında <http://www.tarim.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Iyi-Tarim-Uygulamalari/Yetkili-Kuruluslar-KSK> adresinde detaylı bilgi edinilebilir.

biridir. Gıda güvenliği, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı gibi resmi kurumların denetimlerinde ve Gıda Kodeksi isteklerinde de, yaklaşık olarak bu standardın bütün isteklerini içerecek şekilde karşımıza çıkmaktadır. ISO 22000 Standardı, gıda zincirine doğrudan veya dolaylı biçimde dâhil olan tüm kuruluşlar tarafından kullanılabilir.

ISO 14001: 2004- Çevre Yönetim Sistemi

ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi, özünde, doğal kaynak kullanımının azaltılması, toprağa, suya ve havaya verilen zararların minimum düzeye indirilmesini amaçlayan standartlar bütünü olup işletmelerin çevreye verdiği zararın en aza indirilmesini sağlamaktadır. ISO 14001 bir ürün standardı değildir, ne üretildiği ile değil nasıl üretildiği ile ilgilenir. Sektör ve ölçek gözetmeksizin her işletmeye uygulanabilen ve gönüllük esasına dayalı bir yönetim sistemidir. ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi, işletmenin izin ve yetki belgelerinin alınmasını kolaylaştırır. İşletmenin ulusal ve uluslararası mevzuatlara uyum sağlamasını temin eder ve işletmenin uluslararası itibarını artırır. Yeşil üretim süreçlerinin önemli olduğu pazarlara girmeyi kolaylaştırır.

OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi

OHSAS 18001, BSI (British Standards Institute) tarafından yayınlanmış "iş sağlığı ve güvenliği" standardıdır. Bu standardı, ISO 9001 veya ISO 14001 gibi standartlardan ayıran önemli unsurlardan birisi; OHSAS 18001'in, ürün veya hizmetin güvenliğinden çok, iş sağlığı ve güvenliğine yönelik olmasıdır. OHSAS 18001; tehlike, tehlike tanımlama, risk ve risk azaltmaya yönelik bir standart olsa da; ISO 9001 ve ISO 14001 ile bir bütün oluştururlar.

8 ORGANİK TAVUK (YUMURTA) İŞLETMESİ KURULUM SÜRECİ VE MEVZUAT

Organik tarım faaliyetinde bulunmak isteyen ve faaliyet alanına göre bakanlığın ilgili kayıt sistemine kayıtlı olan müteşebbis, aşağıda yer alan bilgi ve belgeler ile kontrol ve sertifikasyon kuruluşuna veya kontrol kuruluşuna başvurur.

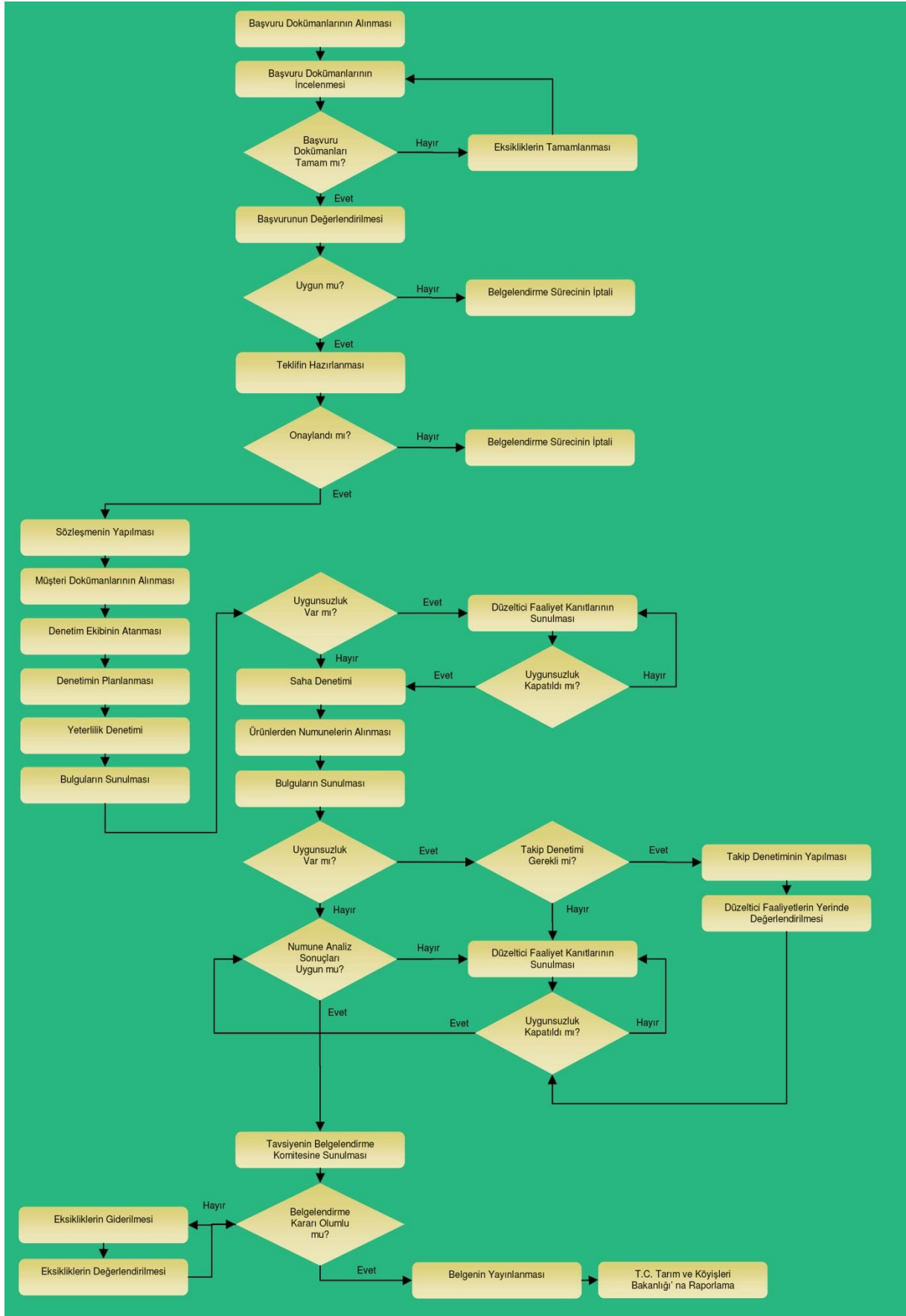
- Başvuru için gerekli belgeler

- a) Müteşebbisin adı, adresi, T.C. kimlik numarası, varsa vergi dairesi ve vergi numarası,
- b) Müteşebbise/Firmaya ait vergi numarası ve vergi dairesi ile sağlanabilmesi halinde tercihen Ticaret Odası Sicil Belgesi,
- c) Yabancı gerçek kişilerde ise yabancı kimlik numarasını içeren kimlik bilgi ve belgeleri,
- d) İşletmenin yeri ve konumu (kroki, plan, harita, vb)
- d.1) Kadastro çalışması tamamlanmış alanlarda tapu kaydı, tamamlanmamış alanlarda ise araziye ait kroki (resmi onaylı belgeler-Örn. Muhtar Onayı vb. / taşınmaz bilgilerinde çakışmayı önlemek için tapu kaydı veya resmi onaylı belge gerekmektedir),

e) Müracaat edilen arazinin veya arazinin kullanım hakkının kendine ait olduğuna dair bilgi ve belgeler (resmi belgeler; kira sözleşmesi vb.),

f) Gıda işleyen işyeri ise İşletme Kayıt / Onay Belgesi,

Başvuru ve daha sonraki tüm aşamaları gösteren yol haritası (İyi Tarım Uygulamaları için de geçerlidir) aşağıdaki gibidir:

9 DEVLET TEŞVİK VE DESTEKLERİ

9.1 Kredi Desteği

T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Tarımsal Üretime Dair Düşük Faizli Yatırım ve İşletme Kredisi Kullandırılmasına İlişkin Uygulama Esasları Tebliği (Tebliğ No: 2016/8) 12. maddesi kapsamında, kanatlı üretimi yapacak işletmelere düşük faizli yatırım ve işletme kredisi kullandırılabilmesi için, yumurta tavuğu yetiştiriciliğinde en az 7.500 (yedi bin beş yüz) adetlik kapasite şartı getirilmiştir.

Kanatlı sektörüne yönelik yatırım kredileri; kümes, gübre işleme tesisi, yumurta işleme, tasnif, paketleme ünitesi/tesisi, yapımı ve tadilatlarını, bio-güvenlik önlemlerini, kendi elektrik ihtiyaçlarını yenilenebilir enerji kaynaklarından (güneş) üretmek için gerekli olan tesis ve alet-ekipman, diğer ilgili alet-ekipman ve makine alımı ile diğer yatırım giderlerini kapsar.

Kanatlı sektörüne yönelik işletme kredileri; ruhsatlı kanatlı üretim işletmelerinden, yetiştirilmek üzere alınacak ticari civciv ve yarka alımı ile bu hayvanların yem ve diğer işletme giderlerini kapsar.

İyi Tarım veya Organik Tarım Uygulamaları kapsamında, bankaca uygulanmakta olan tarımsal kredi cari faizlerinde yatırım ve işletme dönemleri için % 50'şer oranlarda indirim yapılmakta ve 5 milyon TL kredi üst limiti aşılmamak kaydı ile tarımsal kredi kullandırılabilir.¹²

9.2 Tarım Sigortaları Desteği¹³

14.06.2005 tarih ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu kapsamında T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı bünyesinde bulunan Çiftçi Kayıt Sistemi'ne kayıtlı olan üreticilerin faydalanabileceği tarım sigortasıdır. Söz konusu kanun çerçevesinde akdedilecek tarım sigortası sözleşmelerinin tabi olacağı esaslara ilişkin bilgilere Tarım Sigortaları Havuzu İşletmesi A.Ş.'nin web adresinde (www.tarsim.gov.tr) bulunan kümes hayvanları hayat sigortası bölümünden ulaşılabilir.

TARSİM kapsamında sigorta yaptıran üreticilerin ödeyecekleri sigorta priminin %50'si devlet tarafından ödenir. Kalan % 50'nin %25'i sigortalı tarafından peşin ödenir, geriye kalan kısım ise 5 taksite kadar tahsil edilir.

¹²

<http://www.ziraat.com.tr/tr/Tarimsal/HayvancilikKredileri/Pages/KanatliSektoruKredileri.aspx> adresinde detaylı bilgiye ulaşılabilir.

¹³

<http://www.ziraatbank.com.tr/tr/Tarimsal/Sigortalar/Pages/DevletDestekliTarimSigortolari.aspx> sayfasından detaylı bilgiye ulaşılabilir.

9.3 Hibe Destekleri

TRB1 Bölgesinde faaliyet göstermekte olan Fırat Kalkınma Ajansı, düzenli olarak her yıl mali destek programlarına çıkmaktadır. İlgili yılın program rehberlerinde destek olup olmadığı hususu kontrol edilmelidir. 2010 – 2016 yılları arasında Ajans tarafınca bu alan desteklenmedi; ancak, gelecek yıllarda bu durum değişebileceğinden takip edilmesinde fayda bulunmaktadır. Bu kapsamda, FKA Tunceli Yatırım Destek Ofisi ile irtibata geçilebilir.

Ayrıca Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (GTHB) bünyesinde yürütülen Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı(KKYDP) kapsamında geçmiş yıllarda teklif çağrılarında çıkmış olup, ilgili programın gelecek dönem çağrılarının GTHB İl Müdürlükleri nezdinde takip edilmesinde fayda vardır.

10 SONUÇ

Yumurta üretiminde konvansiyel yöntemler dışında son dönemlerde giderek yaygınlaşan salma tavukçuluk veya daha zor olmakla beraber önemli avantajları ve faydaları beraberinde getiren organik tavuk yetiştiriciliği, büyük kentlerin çeperlerinde veya kırsal kesimlerde yaşayan insanlara önemli bir gelir kaynağı olabilecek potansiyeli içinde barındırmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde beslenmede çok önemli bir yeri tutan yumurtanın ülkemizde de her geçen gün artan üretimi ve tüketimi, beraberinde doğal, sağlıklı ve güvenilir yumurta ihtiyacını ve temini problemini getirmekte; bu nedenle, doğal koşullardan uzak kapalı ortamlarda ve nerede ise gezmeden yumurtlayan tavuklar yerine, serbest gezen (free range) tavuklardan elde edilen yumurtaların tercih edilmesi bu sektöre olan ilgiyi gün be gün artırmaktadır.

Küçük sayılarda tavukla ve düşük maliyetler ile yapılabilecek salma tavukçuluk giderek yaygın hale gelmekte, yumurta üretiminde ve tüketiminde önemli bir aktör olmaya başlamaktadır. Sertifikasyon ve kontrol süreçlerinin olmaması, yasal mevzuatça koşullandırılmaması gibi etmenler önemli avantajlarından olmakla birlikte, rehberin asıl konusunu oluşturan ve ciddi bir sürecin sonunda elde edilebilecek sertifika ile yapılabilecek organik tavuk yetiştiriciliği ve yumurta üretimine zarar verdiği unutulmamalıdır. Pazarlama problemlerinin varlığı, tüketici açısından köy yumurtası ile sertifikalı yumurta arasındaki farkın çok bilinmemesi veya önemsenmemesi gibi faktörler göz önüne alındığında, girişimcinin organik yerine salma tavukçuluğa yönelmesi anlaşılabilir bir durumdur. Bu nedenle, organik ürün sertifikalı yumurta üretimi yapılacak ise, bütün bu şartlar ve faktörler iyi analiz edilmeli, sektörün sunacağı fırsatlar ve yaratacağı riskler mümkün mertebe detaylı bir şekilde araştırılmalıdır. Sertifikasyon sürecinin kısmen zorluğu ve sonunda alınacak sertifikanın yalnız başına yüksek fiyatlardan ürün satma ve yüksek kâr elde etme garantisi vermeyeceği unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

<http://www.tarim.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Organik-Tarim>

<http://www.tarim.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Iyi-Tarim-Uygulamalari>

Lampkin, N. (1997, Eylül) Organic Poultry Production. University of Wales Welsh Institute of Rural Studies

<https://tavukmarketi.com/>

<http://www.tavuksatisti.com/organik-dogal-tavuk-ciftligi-projesi/>

<http://www.yeniisfikirleri.net/tavuk-ciftligi-acmak/>

<http://www.ecas.com.tr/organik-tarimda-sertifikasyon-sureci>

http://www.zmo.org.tr/mevzuat/mevzuat_detay.php?kod=192

<http://dengemusavirlik.com/2016-ziraat-dusuk-faizli-subvansiyonlu-krediler.htm>

<http://belgelendirme.ctr.com.tr/dokumanlar.html>

<http://www.cascertorganik.com/site/o/61871/2016/03/7e8b03b158f8f21a8886ea4f631d7a27.pdf?227672>

<http://basakekolojik.com.tr/wp-content/uploads/2016/04/TR%20Pr01-Rh01%20belgelendirme%20rehberi%20rev%2001%2015.01.2016.pdf>

<https://circabc.europa.eu/faces/jsp/extension/wai/navigation/container.jsp>

<http://www.worldatlas.com/articles/top-15-exporters-of-eggs-in-shell.html>